

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност *ДОЦЕНТ*
по направление 05.04.02 - Българска литература (Литература на
Българското възраждане), обявен в ДВ, бр.65 от 23 август 2011г., за
нуждите на Института за литература при БАН
от доц. д-р Катя Станева, СУ „Св. Климент Охридски“

На обявения конкурс за доцент по литература на Българското възраждане е постъпила една кандидатура – на д-р **Недка Неделчева Капралова**. Кандидатът участва с отпечатан хабилитационен труд и с цялостното си научно творчество до този момент.

Недка Капралова работи в Института за литература при БАН като литературен сътрудник от месец февруари 1988 г. През декември 2008 г. тя защитава в университета на Артоа, Арас, Франция, дисертация на тема: « Livres et lecteurs à l'aube des Temps modernes (la souscription en Bulgarie à la fin du XVIIIe et au début du XIXe siècle » („КНИГИ И ЧИТАТЕЛИ В ЗОРАТА НА МОДЕРНОТО ВРЕМЕ: (Спомоществователството в България в края на XVIII и началото на XIX век“). Дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ е утвърдена от ВАК през 2009 г. Представената документация по конкурса добре очертава задължителните - според Правилника за условията и реда за заемане на академични длъжности в Института за литература при БАН – научни дейности на кандидата. Капралова посвещава част от работната си енергия на участие в и организиране на международни и национални научни форуми (отбелязани са над 20 доклада и изказвания) и участие в и координиране/ръководство на 8 научни проекта, финансирани от ФНИ, БАН и по международни спогодби и програми.

Н. Капралова се явява на конкурса за доцент с монография; със съставителство, редакция, превод на френски на два сборника с научни изследвания и като съредактор на сборника „Сред текстовете и емоциите на Българското възраждане“. В списъка на публикациите са включени 27 статии в български издания, в сборници с международно участие и в специализирани научни списания в чужбина. От тях - според автореферата на дисертацията – 14 са използвани в процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Предложените за конкурса текстове са достатъчна атестация за широкия обхват на проучванията и възможностите на изследователката. Хронологията на публикациите курсивира двете основни посоки в развитието на нейната литературноисторическа и литературно-социологическа работа: спомоществователството и женската инициация като културно-исторически феномени. Първата публикувана статия „Жените през Възраждането. Един светъл образ“(1993) е пряко свързана с

наскоро отпечатаната монографията. Документираното успоредяване/раздвояване/ на изследователските интереси около темата на дисертацията и проблематиката на труда, предназначен за хабилитация, е неизменно положено върху една бавна, систематична, плътна работа с архиви. Проучването на **спомоществователството като явление в българския културен и литературен живот през периода 1806-1856 г.** въвежда в научно обръщение архивни материали, открити във френски, белгийски и българските архивохранилища и научни фондове. Направеният опис на българските спомоществатели, сегментираната (чрез различни жанрови решетки) и систематизирана информация от спомоществователските списъци предоставя възможност да се наблюдава конструирането на социалността през ранната българска модерност; да се акцентират връзки с дарителството като вековна културна практика; да се прецизират съставите на понятието възприемателска аудитория. Дисертационният труд е получил своята оценка, тук най-общо очертавам неговата изследователска рамка и насочвам вниманието към фиксирания в подзаглавието времеви период. Защото статии като “Родът Шишманови във възрожденското спомоществователство”, „Спомоществователството за книги, преведени от френски, през епохата на Българското възраждане”, „Спомоществователите на Каравелов“ (на Константин Величков и т.н.) са по темата на дисертацията, но те красноречиво убеждават, че изследването е заредено с бъдеще, с потенциала на още и още частни, надграждащи и/или обобщаващи проучвания.

Хабилитационният труд, озаглавен „И ще господарува мъжът ти над теб“ (Още за жените в културата). Архив на семейство Елисавета и Христо Караминкови“ (С., ЛИК, 2011), осигурява легитимността на процедурата. Формулировката дава възможност на авторката да организира и концептуализира своите предходни изследвания и публикации, да (за)яви труда като резултат на дългогодишни творчески интереси. В него се доразвиват идеи, породени по време на теренни практики и на специализациите ѝ (през май 1997 – Лаборатория по социална антропология, Колеж дьо Франс, Париж, по индивидуалния проект „Традицията на българската женска инициация“; през октомври–ноември 1997 – по социология на литературата в Свободен Брюкселски университет и др.).

Публикуването на личния архив на фамилията Караминкови, съдържащ забележителен като количество и плътен като хронология първокласен изворов материал, прави книгата необходима за всеки изкушен от историята и културата на балканския ХІХ век хуманитарист. В основата на изследването е залегнала представата, че патриархалната матрица притиска частния случай. Капралова избира да чете архива през обявения в началото на дългото заглавие тематичен фокус, изработва своя версия за частната история и я вплита във вековната история на неравенството в семейните

отношения. Работата се вписва в дебатите за неравенствата, за социалната конструираност на родовете (gender) идентичности и женското посвещаване. Коментарът върху ролята на жената в семейната и календарната обредност, върху езотеричната и културно-адаптивната инициация; поредицата „реконструирания“ на недокументирани, нееднозначно тълкувани борби за пренареждане на властови позиции през матриархата и патриархата са откровено прицелени да се очертае изследователска самоличност.

Авторката демонстрира неусъмненост в своите наблюдения и концептуални построения върху формите на препредаване на женското знание. Струва ми се, че призмата на „господаруването“ прави прекалено еднозначен и неубедителен анализа на писмата, в които съпругът и бащата на високообразованата Екатерина Караминкова обсъждат с недомлъвки и гняв влошените отношения в семейството(с.103-105). В патриархалния семеен модел травмирацията срам табуира говоренето за някои женски опитности. Анализът би спечелил, ако писмата се разглеждат и в светлината на културата на срама и вината, на патриархалния кодекс на честта.

Архивът на Караминкови тепърва ще привлича изследователски погледи, ще бъде усвояван като извор на различни проекти и реконструкции. Неговото откриване, първоначално обработване и публикуване не е само научен шанс – зад подобен шанс стоят дългогодишен труд и отдаденост . Приносите на Н. Капралова могат да бъдат разгледани в двете очертани траектории на нейните изследвания. Публикациите я представят като добросъвестен изследовател и познавач на изворите и като учен с широк методологически кръгзор, със защитени компетенции в различни научни области - културна история, литература и култура на Българското възраждане, социология на литературата и културата, фолклор, етнология, социална антропология, история на трансферите. Справката за приносите е реалистично построена. Приемам изцяло формулировките и количественото съотношение (6:2) на постигнатите научни резултати в дисертацията и монографията.

Заклучение:

Убедена съм, че представеният хабилитационен труд притежава научни достойнства и че въведените в изследователски оборот корпуси от архивни документи са особено ценни. Работата на д-р Недка Капралова ми дава основания да препоръчам на Научното жури по процедурата и на колегите от Научния съвет на Института за литература да бъде подкрепена нейната кандидатура в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“.

04.01.2012 година

София

доц. д-р Катя Станева